

Fremtidens transportadfærd

– Ifølge Innovative Trafikplanlæggere

Dette er 12 planlæggeres bud på en bæredygtig trafikpolitik i Danmark i 2025. Scenen er et fremtidsværksted i naturskønne omgivelser, hvor tankerne får frit løb i to dage. Deltagere fra 4 kommuner og 2 virksomheder udvikler i april 2011 tre visioner for Mobility Management's succes i Danmark i 2025.

Aslak Aamot Kjærulff,
Ph.d., Roskilde Universitet
askj@ruc.dk

Lise Drewes Nielsen,
Professor, Roskilde Universitet
ldn@gmail.com

I Formel M afholdt vi i Maj 2011 et fremtidsværksted med titlen *Successkriterier for Mobility Management i Danmark i 2025*. Formålet med værkstedet var, at udvikle utopier for Mobility Management i fremtiden, samt at vise veje til hvorledes dette kan opnås. Forskere fra RUC faciliterede værkstedet, og resultatet er dokumenteret i en værkstedsprotokol. Nedenfor beskriver vi kort tre utopier, der blev udviklet på værkstedet. I løbet af efteråret 2011 skal utopierne udvikles yderligere, og der skal arbejdes konkret med, hvilke veje og strategier der kan føre frem mod utopiernes indfrielse. Dette skal ske i et samarbejde mellem alle Formel M's mange partnere og deltagere.

Et Fremtidsværksted er en metode til at udvikle kreative visioner for fremtiden samt

at finde veje til at gennemføre visionerne. Ideen bag fremtidsværkstedet er at skabe et frirum, hvor visioner og utopier udvikles i fællesskab ud fra de erfaringer, vi hver især har. Fremtidsværkstedet rummer en række kreative arbejdsformer. Metoden blev oprindeligt udviklet af to sociologer Jungk og Müllert (Håndbog i Fremtidsværksteder, 1984) og er siden blevet anvendt i en række organisationer, i lokale projekter, i planlægning og i fremtidsforskning. Metoden er én blandt flere af de såkaldt dialogiske metoder, der anvendes for at fremme interaktion og innovation. De tre følgende utopier er resultater fra arbejdet på værkstedet, hvor idéer om det mulige umulige blev til håndgribelige visioner for fremtidens trafikpolitik.

Utopi 1: 'Mobilisten' har sejret i 2025

I Danmark i året 2025 er Mobility Management ikke kun et redskab, der har forbedret trafiksystemerne og reduceret CO₂ udslippet. Det er noget, som bidrager til mange menneskers gode mobile liv. 'Mobilist-identiteten' refererer til mennesker, som har et overblik over alle deres transportmuligheder, bil, bus, tog, cykel, delebil, samkørsel, el-bil, shuttlebus, virtuel tilstedeværelse mv. Mobilisten formår at bruge en bred vifte af disse muligheder til at dække deres daglige transportbehov.

Rejsen er for mobilisten meningsfuld og værdifuld – noget der kan bidrage som et aktivt mobilt rum til at få hverdagen til at hænge sammen. Transportformer vælges derfor ikke kun ud fra økonomiske eller tidsmæssige kalkulationer, men også med udgangspunkt i, hvad rejsen bidrager med af aktivitet undervejs. Transportmidler er indrettet til at rumme aktiviteter som afslapning med musik eller bøger, søvn, shopping over nettet, arbejde ved computer eller møder, socialisering med medrejsende, motion, nyhedsopdatering, måltider osv.

Retten til et ejerskab af et bestemt trans-

Figur 1. Deltagere i fremtidsværkstedet for Mobility Management.

portmiddel er derfor erstattet med retten til at vælge mellem transportformer og forskellige aktiviteter på vejen. Mobility Management bidrager med et overblik over og let valg mellem transportmuligheder for individet. Udvalget vil i 2025 tælle en lang række transportformer, der både har minimale effekter på miljøet og store sociale fordele.

Der er flere udfordringer for denne vision. Hvordan udvikler vi en bred forståelse for, hvorledes livet som 'mobilst' kommer til at se ud? Hvordan kan planlægning understøtte at flere og flere vælger at transportere sig som 'mobilster'? Formel M vil her bidrage med konkrete nye løsninger omkring transport på eksempelvis større arbejdspladser. Erfaringerne fra de rejsende, der kommer til at deltage i Formel M, vil kunne bidrage til at udvikle 'en klar fortælling' om, hvad Mobility Management betyder for den enkelte rejsende og for transportadfærden. Netop manglen på en klar fortælling om Mobility Management er/var på fremtidsværkstedet et vigtigt kritikpunkt, og det førte frem til visionen om 'mobilsten'.

Utopi 2: Mobilitetsministerium i 2025

Når klokken slår 00.01, den 1. Januar 2025 vil et nyt ministerium se dagens lys. Mobilitetsministeriet har i 2025 til opgave at koordinere indsatsen i lokale eller regionale mobilitetskontorer, som arbejder med at udbrede bæredygtige transportløsninger, og bidrage til, at den private sektor har aktive Mobility Management politikker. Ministeriets formål er ikke at udbygge den eksisterende infrastruktur til transport, men at sørge for at så mange mennesker som muligt bruger transportmidler, der belaster miljøet mindst muligt.

Det betyder, at princippet 'avoid-shift-improve' er den primære transportpolitiske dagsorden. Det betyder at transport først og fremmest skal forsøges begrænset (avoid) gennem optimerede arbejdsgange, arbejdsorganisering, lokalisering e.l. Dernæst skal de rejser, som det ikke er muligt at begrænse, ændre transportform (shift) til mere bæredygtig transport ved at udbrede information, rådgivning, løsninger og incitamenter. Endelig skal den transport, som ikke hverken kan begrænses eller skiftes, optimeres, og først her bevæger ministeriets beføjelser sig til fysiske omdannelser af infrastruktur eller byer eller til omfattende tekniske løsninger.

Ministeriet opererer så vidt muligt uden at udbygge eller nybygge infrastruktur, og gør kun dette på de mindst miljøskadelige transportformers præmisser. Ministeriet er eksponent både for at påvirke efterspørgslen på bæredygtige transportformer, men også for nye former for mobilitet og kom-

Figur 2. Indtryk fra den utopiske køreskole.

munikation, via internet, mobiltelefoner, smartphones og nye måder at være tilkoblet til sit arbejde på. Desuden nye måder at handle dagligvarer, besøge offentlige tjenester mv.

Formel M projektets rolle i denne vision er at udvikle og efterprøve begrebet Mobility Management i en dansk kontekst. På den måde kan det modnes i en trafikpolitisk sammenhæng og på sigt blive en betegnelse, der forener et politikområde med behovene for bæredygtig mobilitet hos en bestemt befolkningsgruppe, 'mobilsterne'. Udgangspunktet for visionen var på værkstedet en kritik af, at netop adfærdsaspektet i transport ikke får megen opmærksomhed i dagens transportpolitik. Visionen er således en opfordring til, at der politisk tages fat om adfærd i transportpolitikken med fokus på et udviklende, miljøvenligt og fremtidsorienteret perspektiv.

Utopi 3: Bæredygtig mobilitet – det naturlige valg

Arbejdet med Mobility Management har i 2025 ført til, at det er økonomisk og organisatorisk naturligt, at både den offentlige og den private sektor er målrettet mod miljøvenlige, effektive og fleksible transportformer. Arbejdspladser lokaliseres, så de er tilgængelige med mange forskellige transportformer, og organisering af bæredygtig transport for medarbejdere eller besøgende er en organisatorisk opgave for både offentlige og private virksomheder. Samtidig skal det kunne betale sig, både for borgere og virksomheder at orientere sig mod bæredygtig transport. Dette er sikret gennem en omlægning af hidtidige incitamentsstrukturer og gennem etablering af nye virkemidler, både inden for fysisk planlægning og økonomisk politik.

Her sikres det eksempelvis, at befordringsfradraget omlægges, så det følger

miljøbelastning. At virksomheder kan sammenlignes og belønnes ud fra medarbejderes og kunders transportvalg. At lokalisering af større arbejdspladser foretages i tæt samspil med planlægning af bæredygtig transport og Mobility Management tiltag. At virksomheder etablerer, medfinansierer, påvirker og formidler bæredygtige transportmuligheder. Disse typer af tiltag udgør i 2025 et incitamentsystem, som samlet set bidrager til, at alle aktører, både borgere, virksomheder og den offentlige sektor, har optimale forudsætninger for at træffe miljørigtige transportvalg.

I den nærmeste fremtid vil projekter i forskellige kommuner i Danmark illustrere, hvordan Mobility Management og nye incitamenter til bæredygtig transport kan fungere i praksis. Erfaringerne fra Formel M projektet vil kunne bruges som videngrundlag og fortælle om, hvordan Mobility Management integreres i organisationer og hos individer. På den måde er det muligt fremadrettet at bygge videre på gode erfaringer ved at skabe incitamenter for, at de gode processer gentages andre steder. Denne vision er et udtryk for en kritik af, at vi mangler en tværgående og national handlingsplan for mere bæredygtig transport. Samtidig kan den ses som et opgør med forestillingen om, at bæredygtig transport ikke kan gøre brug af politiske planlægningsvirkemidler eller økonomiske incitamenter. Begge disse erkendelser var for deltagerne i fremtidsværkstedet faktorer, som betød, at denne vision om et overordnet incitament-system i 2025 blev udviklet.

Med disse utopier i bagagen vil Formel M i løbet af de kommende måneder tage praktisk fat omkring adfærdsorienteret transportpolitik. Afprøve nye løsninger og skabe erfaringer i 6 kommuner og en række virksomheder i Danmark.